

Калачинська О.С., Дорохіна А.О.

студентки;

Науковий керівник: **Січко І.О.**

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського*

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО УЧНІВ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Вимога враховувати індивідуальні особливості учнів у процесі навчання - давня традиція. Необхідність цього очевидна, адже учні за різними показниками значною мірою відрізняються один від одного. Ця вимога знаходить відображення в педагогічній теорії під назвою диференційованого підходу.

Диференційований підхід до школярів – дуже важливий принцип навчання та виховання. Його реалізація передбачає часткову, тимчасову зміну найближчих завдань і окремих сторін змісту навчально-виховної роботи, постійне варіювання її методів та організаційних форм із врахуванням загального і особливого в особистості кожного учня. Диференційований підхід в навчальному процесі означає дієву увагу до школяра, його творчої індивідуальності в умовах класно-урочної системи навчання за обов'язковими навчальними програмами, передбачає розумне поєднання фронтальних, групових та індивідуальних занять для підвищення якості навчання і розвитку кожного учня [1, с. 5–6].

Засновником теоретичного обґрунтування індивідуального і диференційованого навчання можна вважати великого педагога минулого – К. Д. Ушинського. Він довів теоретично і практично, що головна умова якісного навчання – це врахування вікових і інших особливостей учнів, їх індивідуальності. К. Д. Ушинський перший серед учених-практиків довів, що діти за своєю природою «...занадто індивідуальні». Відома його думка про те, що, якщо педагогіка хоче виховати людину за всіма правилами, то вона повинна передусім вивчити її з усіх поглядів.

Більшість авторів (і теоретиків, і практиків) вважає, що при організації диференційованих форм роботи з учнями на уроках необхідно враховувати індивідуальні особливості мислительної діяльності, які виявляються у рівні навчованості чи здатності до засвоєння знань. У цьому випадку клас ділиться на здібних, середніх за здібностями і тих, які мають труднощі у засвоєнні знань [4, с. 33–34].

Деякі автори вважають, що при здійсненні диференційованого підходу до школярів в процесі навчання необхідно насамперед враховувати рівень підготовленості, якість знань учнів (їх повноту, системність, наявність чи відсутність прогалин) [5, с. 46]. Г. С. Костюк зазначає: «У шкільній практиці найбільш поширений диференційований підхід, який ґрунтується на врахуванні типових особливостей учнів» [6, с. 72].

Мета статті – дослідження особливостей використання диференційованого підходу у навчанні молодших школярів на уроках природознавства.

Термін «диференціація» передбачає врахування індивідуальних особливостей учнів у формі, коли вони групуються за якимись ознаками: віковими, статевими, національними, професійними, за інтересами, метою і т. ін. [1, с. 7].

Широко вживаним є поняття «диференційований підхід». Це особливий підхід до різних груп учнів, що лежить в основі організації навчальної роботи, різної за змістом, обсягом, складністю, методами і засобами [2, с. 11]. У сучасній школі інтерес становить диференційоване навчання як метод. Суть його полягає

у всебічному розвитку творчих сил кожного учня, розширення його інтересів, кругозору, розвитку пізнавального інтересу [3, с. 175].

Диференційоване навчання слід розуміти як таку організаційну систему, в якій навчальні групи, класи формуються за певними загальними ознаками, і, відповідно, навчання проводиться за різноманітними програмами, темами, планами з максимальним урахуванням індивідуальних особливостей; забезпеченням оптимальних результатів учнів і розвитку їхніх інтелектуальних якостей.

Уроки природознавства відрізняються від уроків з інших предметів не тільки змістом навчального матеріалу, а й характерними для цього предмета методами і прийомами: організацією спостережень за об'єктами та явищами природи, використанням приладів для проведення дослідів, практичних робіт, використанням краєзнавчого матеріалу, географічних карт. Диференційований підхід до учнів здійснюється в основному на уроці. В процесі розв'язання учбових задач реалізація диференційованого підходу полягає у використанні таких методів і прийомів роботи, які забезпечують учням усіх типів міцне оволодіння знаннями. Найчастіше на уроці природознавства використовуються методи усного викладу знань: розповідь, пояснення та ін. При використанні цих методів диференційований підхід здійснюється шляхом спеціальної роботи з підбору матеріалу. Він повинен бути різноплановим і багаторівневим. У розповіді учителя повинен міститися й такий матеріал, який може задовольнити потребу у пізнанні нового і пізнавальні інтереси учнів, який дав би змогу зрозуміти сутність засвоєваних понять учнями з невисокою научованістю.

Оскільки найуживанішим типом уроку є комбінований, який відтворює цілісний навчальний процес в усіх його ланцюгах, розглянемо особливості організації і керування навчальним процесом в умовах диференційованого навчання на уроках природознавства. Диференційований підхід при навчанні молодших школярів реалізувався через систему завдань різного характеру та рівня складності.

Способи диференціації можуть бути різні, і вона може здійснюватися на будь-якому етапі уроку.

Наприклад, такий етап уроку, як домашнє завдання. Розпочати його доцільно з фронтальної перевірки наявності домашнього завдання в усіх учнів.

Перевірка якості виконання домашнього завдання проводиться не завжди, але якщо завдання досить складне, то доцільно організувати диференційовану перевірку якості виконання завдання [6, с. 76]. Як приклад можна роздати 2–4 учням по 1 картці для індивідуальної роботи. Один учень працює з карткою за завданням. Також проводиться фронтальне опитування (3–4 учні). Виходить мінімум 6 опитаних учнів.

Ще один етап уроку – первинна перевірка розуміння нового матеріалу. Цей етап уроку проводиться фронтально. Диференційований підхід до учнів різних типологічних груп полягає в «адресності» запитань різного типу в умовах фронтальної роботи. Ось, наприклад, орієнтовна модель диференційованих завдань до теми «Тварини лісу. (1 клас)». На початку уроку вчитель робить на дошці запис першої частини і коди.

1 – рослиноїдні; 2 – хижі; 3 – всеїдні.

Питання

- До якої групи належать тварини?

Відповідь записати кодами.

1 – заєць; 2 – ведмідь; 3 – лось; 4 – ластівка; 5 – борсук; 6 – колорадський жук; 7 – миша; 8 – змія; 9 – горобець;

Відповіді: 1, 3, 1, 2, 3, 1, 1, 2, 3

Етап закріплення, узагальнення та систематизація знань: основний метод роботи на цьому етапі уроку – метод керованої самостійної роботи.

Етап первинного закріплення знань починається з фронтальної роботи: вчитель дає зразок виконання завдання за темою уроку, викликає до дошки учнів, які під керівництвом вчителя виконують завдання за зразком.

Наприклад, картка по темі «Дерева, куші, трав'янисті рослини взимку.

(1 клас)». Діти розглядають схематичні малюнки рослин, порівнюють їх й відповідають, що в них спільного і чим вони відрізняються.

Реалізація диференційованого підходу із урахуванням відмічених особливостей учбової діяльності сприяє підвищенню ефективності навчально-виховного процесу. Одним з найважливіших шляхів подальшої розробки проблеми диференційованого підходу в процесі навчання є виділення і опис типів школярів, які характеризують певні групи учнів у кожному класі відповідно з їхніми віковими та індивідуальними особливостями.

Список використаних джерел:

1. Кузьменко В. Індивідуалізація виховання і навчання // Дошк. вих., 2009. № 10. – С. 5–7.
2. Мамаєва Т.М. Робота над лексичним значенням слова // Початкове навчання та виховання. – 2009. – № 31. – С. 11–13.
3. Садохін О.П. Концепції сучасного природознавства / А.П. Садохін. – 2-е вид. – М. : ЮНІТИ-ДАНА, 2010. – С. 186.
4. Байбара Т.М. Диференційовані завдання на уроках природознавства // Поч. шк. – 2008. – № 11. – С. 33–36.
5. Корсакова О. Про технологію диференційованого навчання // Рід. шк. – 2005. – № 9. – С. 44–48.
6. Кубрак В.І., Дроб'язко П.І. Диференційоване навчання в початкових класах // Пед. і псих., 2010. – № 3. – С. 71–76.

Козакевич Н.С.

студент,

Науковий керівник: **Мачинська Н.І.**

доктор педагогічних наук, доцент,

Львівський національний університет

імені Івана Франка

САМОСТІЙНА РОБОТА – ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У кожному суспільстві наріжним каменем фундаменту є питання освіти і виховання підрастаючого покоління. Реформування освіти передбачає вироблення в учня розуміння необхідності та вміння навчатися упродовж усього життя. Навчити дитину самостійно здобувати знання і застосовувати їх у різноманітній та цікавій для неї діяльності – це першочергове завдання вчителя початкових класів [1, с. 51].

Для сучасного освітнього простору актуальною є проблема розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів. Саме від того, наскільки сформовано навички самоосвітньої пізнавальної діяльності дитини, залежить успішне навчання протягом життя, опанування професії у майбутньому, вміння адаптуватися в сучасних умовах до дорослого життя.

Самостійність – це насамперед свідоме мотивування дій та їх обґрунтованість, не піддавання чужим впливам, прагнення і здатність чинити відповідно до своїх особистих переконань [3, с. 27].